

IV. ŹRÓDŁA I MATERIAŁY

Justyna Król-Próba

(Archiwum Główne Akt Dawnych, Warszawa)

NIEZNANA PIECZĘĆ ODNALEZIONA PRZY DOKUMENCIE UNII LUBELSKIEJ

Przechowywany w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie dokument Unii Lubelskiej¹ został spisany na pergaminie atramentem żelazowo-galusowym. Jest to egzemplarz strony litewskiej, jedyny zachowany do czasów współczesnych. Dokument ten został szczegółowo opracowany przez Stanisława Kutrzebę i Władysława Semkowicza, którzy podali, że posiada on 77 pieczęci woskowych, w tym jedną wyluskana².

W 2012 r. w Centralnym Laboratorium Konserwacji Archiwaliów AGAD przeprowadzone zostały szczegółowe prace dokumentacyjne dokumentu Unii Lubelskiej, które ujawniły istnienie jeszcze jednej pieczęci. Działania te miały na celu stworzenie przejrzystego i systematycznego katalogu pieczęci uzupełnionego o wysokiej jakości fotografie. Aby umożliwić szybką identyfikację poszczególnych pieczęci zdecydowano o naniesieniu na ich rewersy numerów, zgodnych z systemem przyjętym przez Kutrzebę i Semkowicza. Numery zostały wydrukowane w technice laserowej na bibule japońskiej (Paper Nao). Do ich naklejania zastosowano roztwór metylocelulozy, który pozostaje w pełni odwracalny i można go usunąć bez szkody dla pieczęci.

Nowo odkryta pieczęć nie występuje w opracowaniu Kutrzeby i Semkowicza, prawdopodobnie została przez autorów omyłkowo pominięta. Została ona odnaleziona w grupie III. Pieczęci tej nadano nr 78, aby nie wprowadzać zmian w dotychczasowym systemie numeracji. Zawieszona jest pomiędzy pieczęciami nr 64 (pieczęć Jeronima [Hieronima] Pukszty, chorążego wołkowyskiego, posła wołkowyskiego³) i nr 65 (pieczęć Bogusza Aleksiejewicza Skołki, chorążego orszańskiego, posła powiatu orszańskiego⁴). Dalej kolejność i numeracja przebiega bez zakłóceń.

---

¹ AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 5627.

² S. Kutrzeba, W. A. Semkowicz, *Akta unji Polski z Litwą, 1385–1791*, Kraków 1932, s. 348–352.

³ Tamże, s. 351.

⁴ Tamże, s. 351–352.

Odnaleziona pieczęć nie wyróżnia się pod względem technologicznym na tle pozostałych w grupie: ma niemal identyczny kształt i wymiary, miska wykonana jest z naturalnego wosku pszczelego. Odcisk wykonano w ciemnozielonym wosku, w którym widoczne są ślady zabrudzenia czerwonym woskiem. Na rewersie miski widoczne są dwie okrągłe plamki czerwonego wosku, a na nich przytwierdzone pozostałości papieru użytego do owinięcia i zabezpieczenia pieczęci po przywieszeniu.

Stan zachowania pieczęci można określić jako dobry, jednak odnotować należy, że wosk miski jest przesuszony, a na otoku z lewej strony widoczne jest nieznaczne powierzchniowe złuszczenie. Zielony wosk jest w bardzo dobrym stanie.

Owalny odcisk wykonany sygnetem przedstawia herb Dołęga bez klejnotu. Nad tarczą widnieją litery „S + S”. Średnica odcisku wynosi 13x16 mm. Na podstawie porównania z opisanym przez Kutrzebę i Semkowicza drugim egzemplarzem strony litewskiej⁵ (Oryginał 2, obecnie zaginiony lub nieistniejący), można przypuszczać, że jest to pieczęć Stanisława Szyrmy, wojskiego pińskiego⁶.

Justyna Król-Próba, Unknown seal in The Union of Lublin Act

Summary

The act of the Polish-Lithuanian Union of 1569, so-called *The Union of Lublin*, is preserved in the holdings of the Central Archives of Historical Records in Warsaw in the collection of parchment records (ref. No. 5627). This is the 16th c. parchment document with a large group of pendant wax seals. Until now it was thought that 77 seals were attached to the document. However, during the restoration work carried out in the Central Laboratory for Conservation of Archive Materials in Warsaw was revealed another previously unknown seal. This article describes this seal as well as the attempts to identify its owner.

Słowa kluczowe: Unia Lubelska, dokument pergaminowy, pieczęć, sfragistyka

Keywords: The Union of Lublin, parchment, seal, sphragistics, sigillography

---

⁵ Tamże, s. 352–354.

⁶ „53. Pieczęć Stanisława Szyrmy, wojskiego pińskiego, posła powiatu pińskiego, owalna, średn. 13/16 mm w tarczy herb Dołęga, klejnotu brak, nad tarczą litery: S + S.”, Tamże, s. 354.

1. Umiejscowienie pieczęci nr 78 w dokumencie Unii Lubelskiej.
.AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 5627; fot. Karol Zgliński.

2. Awers pieczęci nr 78 w dokumencie Unii Lubelskiej. AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 5627; fot. Karol Zgliński.

3. Rewers pieczęci nr 78 w dokumencie Unii Lubelskiej. AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 5627; fot. Justyna Król-Próba.

4. Zbliżenie awersu pieczęci nr 78 w dokumencie Unii Lubelskiej. AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 5627; fot. Karol Zgliński.

5. Zbliżenie awersu pieczęci nr 78 w dokumencie Unii Lubelskiej. AGAD, Zb. dok. perg., sygn. 5627; fot. Justyna Król-Próba.